

Dr hab. Bożena Ostrowska, prof. AWF Wrocław
Kierownik Katedry Terapii Zajęciowej
Wydział Fizjoterapii
AWF we Wrocławiu

AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
we WROCŁAWIU
Katedra Terapii Zajęciowej
51-612 Wrocław, al. I.J. Paderewskiego 35
tel. 71 347 80 76

RECENZJA

rozprawy doktorskiej na stopień doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk
o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej

mgr Joanny Chomicz-Wlazły

pt. Asymetria posturalna a rozwój ruchowy, procesy sensoryczne oraz temperament
niemowląt

napisanej pod kierunkiem promotora prof. dr hab. Moniki Guskowskiej

Podstawą formalną opracowania recenzji jest uchwała Rady Wydziału Rehabilitacji
AWF w Warszawie o wyborze recenzenta z dnia 16 czerwca 2020 r. oraz pismo podpisane
przez Dziekana Wydziału Rehabilitacji, prof. dr hab. Bartosza Molika (DWR-531-7/2020)

Ocena formalna rozprawy

Przedłożona dysertacja doktorska stanowi zwarte opracowanie naukowe w formie
monografii liczącej łącznie 124 strony. Rozprawa posiada typowy dla tego układu prac
rozkład i obejmuje: I-Wstęp (s.9-37), II-Cel badań i pytania badawcze (s.38), III-Materiał
i metody badań (s.39-63), IV-Wyniki badań (s.64-85), V-Dyskusję (s.87-99), VI-
Podsumowanie i Wnioski (s.100-102). Manuskrypt zawiera również wykaz piśmiennictwa,
streszczenie w języku polskim i angielskim, spis tabel, spis rycin, spis zdjęć oraz załączniki.
W pracy umieszczono łącznie 39 tabel, 8 rycin i 25 zdjęć. Bibliografia zawiera 131 pozycji.
Układ dysertacji jest zgodny ze sposobem redagowania monografii naukowej. Tytuł rozprawy
jest spójny z celem pracy i zawartymi w niej treściami. Recenzent nie wnosi uwag
krytycznych do struktury i strony formalnej pracy.

Ocena merytoryczna rozprawy

Ocena problemu naukowego

Pierwszy rok życia dziecka jest najbardziej dynamicznym a jednocześnie kluczowym
okresem rozwoju. Pod wpływem doświadczania sensomotorycznego zdobywane

i kształtowane są nowe umiejętności ruchowe i poznawcze. Rozwój tych umiejętności warunkowany jest wieloma czynnikami min. genetycznymi i środowiskowymi.

W przypadku dzieci z grupy ryzyka, wczesna diagnostyka daje możliwość wykrycia ewentualnych zaburzeń rozwojowych, wdrożenia wysokospecjalistycznej terapii i szansę na osiągnięcie optymalnych efektów usprawniania.

Praca Pani mgr Joanny Chomicz-Wlazły wpisuje się w ważny i aktualny nurt badań, poświęcony lepszemu zrozumieniu mechanizmów rozwoju psychoruchowego dziecka. Temat ten od dawna jest w obszarze zainteresowań wielu badaczy.

Autorka bardzo wnikliwie w oparciu o zebrane piśmiennictwo wprowadza czytelnika do poruszanej w dysertacji problematyki. Wstęp zajmuje największą część rozprawy. Przedstawia w nim rozwój ruchowy dziecka w okresie niemowlęctwa, skale i narzędzia do jego oceny oraz objawy dysfunkcji układu nerwowego, które są przedmiotem jej obserwacji (zaburzenia mechanizmu antygravitacyjnego, motoryki, odbioru bodźców sensorycznych). W oparciu o dużą wiedzę teoretyczną, i jak sądzę niemałe doświadczenie praktyczne, wskazuje na potrzebę interdyscyplinarnego i szerokiego spojrzenia na ocenę rozwoju ruchowego dziecka, co jest istotne dla praktyki fizjoterapii. Jej uwagę zwraca częste występowanie asymetrii ułożeniowej u niemowląt oraz możliwy związek z rozwojem ruchowym, procesami sensorycznym i temperamentem. Rozdział ten oceniam bardzo wysoko, zabrakło mi jedynie krótkiego podsumowania uzasadnienia badań. Co prawda kwestie te pojawiają się w różnych częściach wprowadzenia, niemniej ich zestawienie mogłoby uporządkować całość rozważań naukowych.

Dojrzałość koncepcji

Koncepcja pracy stanowi o dojrzałości naukowej Autorki i daje prawo sądzić, że jest ona już w dużej mierze ukształtowanym badaczem. Doktorantka dostrzega złożoność przedstawionej w pracy problematyki, podkreśla ważność podejścia holistycznego i interdyscyplinarnego w diagnozowaniu, prognozowaniu i terapii niemowląt z grupy ryzyka.

Sposób postawienia przez Doktorantkę problemu naukowego oraz użyte metody badawcze, zarówno jakościowe jak i ilościowe, świadczą o sile projektu. Z punktu widzenia wyzwań stawianych przed nowoczesną fizjoterapią pediatryczną, tj. potrzebą łatwego i wczesnego wykrywania opóźnień w rozwoju psychoruchowym, wdrażania spersonalizowanej terapii, a przez to ograniczania ryzyka populacji dzieci z niepełnosprawnością, dobór tematu pracy uważam za bardzo ważny i aktualny.

Ocena założeń pracy, jej celu i pytań badawczych

Badania miały charakter obserwacyjny. Celem ich było porównanie rozwoju ruchowego, procesów sensorycznych oraz temperamentu niemowląt ze zdiagnozowaną asymetrią posturalną i bez asymetrii oraz ustalenie zależności pomiędzy rozwojem w tych obszarach. Autorka wyszła z założenia, że występująca u części niemowląt asymetria posturalna ma związek z poziomem rozwoju dziecka. Z myślą o realizacji tego celu, postawiła 4 pytania badawcze. Elementy te są spójne z tytułem i koncepcją pracy. Poza aspektem poznawczym, tak postawiony cel pracy zawiera ważne implikacje praktyczne.

Grupa badana

Badaniami objęto 118 niemowląt, w wieku 4 miesięcy: 68 ze zdiagnozowaną asymetrią i 50 bez asymetrii. Obie grupy spełniały kryteria jednorodności pod względem wieku płodowego w chwili urodzenia, masy urodzeniowej i punktacji APGART. Opis materiału badawczego uważam za wystarczający. Autorka zawarła w nim wszystkie istotne informacje (sposób rekrutacji, miejsce i czas badań, kryteria włączenia i wykluczenia)

Ocena metodologiczna pracy

Metodologia rozprawy jest prawidłowa i odpowiada zamierzeniu badawczemu. Rozdział poświęcony narzędziom badawczym i opis procedur diagnostycznych Autorka przedstawiła z dużą starannością, w sposób uporządkowany i wystarczająco precyzyjny, aby spełnić warunek replikacji przez innych badaczy. Organizacja badań, nie budzi moich zastrzeżeń. Za silną stronę projektu uważam wszechstronność badań. Autorka dokonując przeglądu dostępnych narzędzi oceny rozwoju ruchowego, integracji sensorycznej i temperamentu wybrała metody sprawdzone klinicznie, kładąc nacisk na ocenę rozwoju psychomotorycznego w sposób ilościowy jaki i jakościowy (czy i jak dziecko wykonuje daną czynność). Wskazała także na słabsze strony (subiektywność oceny) niektórych z narzędzi (*Test of Sensory Functions in Infants*) oraz konieczność przestrzegania kryteriów zapewniających rzetelność badań. Za nowatorską stronę badań, uważam użycie urządzenia PodoBaby do oceny rozkładu napięcia posturalnego na podstawie zmian płaszczyzny przylegania, podczas spontanicznych ruchów niemowlęcia w pozycji supinacyjnej.

Ocena wyników

Wyniki analiz statystycznych zamieszczono w 30 tabelach i omówiono w 8 głównych podrozdziałach. Taki układ porządkuje pracę i umożliwia śledzenie wyników, które powinny być odpowiedzią na postawione w pracy pytania badawcze. Treść tego rozdziału jest przejrzysta i zrozumiała dla czytelnika, zawiera w sobie poza prezentacją wyników, ich

omówienie i interpretację. Tabele w swoim tytule zawierają podstawową informację, są dobrze opisane, a ich konstrukcja nie przytłacza zbędnymi danymi.

Dyskusja potwierdza wiedzę Autorki w zakresie podjętej problematyki, dojrzałość naukową i zdolność do kompleksowej interpretacji uzyskanych wyników. Dokonano w niej zestawień i porównań z badaniami, które prowadzono wcześniej nad podobnymi zagadnieniami.

Ostatni rozdział „Podsumowanie i Wnioski” koncentruje się na najistotniejszych rezultatach projektu. Autorka dokonała podsumowania wyników badań, sformułowała 3 wnioski poznawcze, 4 wnioski praktyczne oraz przedstawiła ograniczenia pracy. Treści zawarte w podsumowaniu wyników jak i wnioski poznawcze dają się w większości przyporządkować do postawionych w pracy pytań badawczych. Istnieją jednak niedociągnięcia, które przedstawiam w uwagach krytycznych.

Piśmiennictwo

Bibliografia stanowi przegląd publikacji naukowych, które pojawiły się głównie w ciągu ostatnich 10 lat (48%), 20% to pozycje z ostatnich 5 lat. Większość cytowanego piśmiennictwa (75%) to opracowania angielskojęzyczne. Piśmiennictwo jest dobrze dobrane do tematyki rozprawy.

Ocena strony edytorskiej

Praca moim zdaniem nie wymaga korekty edytorskiej. Jest ona bardzo starannie napisana, nie dostrzegam w niej większych błędów językowych oraz uchybień literowych i interpunkcyjnych.

Do niezaprzeczalnych wartości pracy zaliczam:

- wykorzystanie subiektywnych jak i obiektywnych narzędzi pomiarowych do weryfikacji uzyskanych wyników,
- wielowątkowość analizowanych danych oraz bogactwo wyników,
- implikacje praktyczne.

Uwagi krytyczne

Obowiązkiem Recenzenta jest wskazanie ewentualnych błędów, słabości czy niedociągnięć występujących w manuskrypcie.

- W mojej opinii brakuje krótkiego podsumowania (podrozdziału) kończącego Wstęp, w którym Autorka uzasadnia podjęty temat, wskazuje na istotność problematyki i elementy nowatorskie swoich badań.

- Na str. 88 (4 linijka od dołu) Autorka napisała „Wielkość asymetrii u niemowląt zakwalifikowanych do grupy asymetrii sięgała 74%, natomiast u niemowląt w grupie bez asymetrii 17%”. Zdanie to może być niezrozumiałe dla nieobeznanego w temacie czytelnika, należy je doprecyzować i zaznaczyć, że chodzi o wielkość asymetrii wyrażoną procentową różnicą płaszczyzny przylegania jednej strony ciała względem drugiej (prawej do lewej).

- Nie znalazłam w Dyskusji odniesienia do wyników analiz statystycznych zamieszczonych w Rozdziale 4.4. który brzmi „Ocena zależności pomiędzy wielkością asymetrii w PodoBayby a wynikami testów”.

- Rozdział 5.6 Autorka rozpoczyna od zdania „Aby odpowiedzieć na piąte i szóste pytanie badawcze poszukiwano między innymi zależności między rozwojem ruchowym a przebiegiem procesów sensorycznych”, nie doszukałam się tych pytań w Rozdziale 2. Cel badań i pytania badawcze. Problem ten został zawarty w pytaniu 4.

- Wnioski powinny jasno i precyzyjnie odpowiadać na postawione pytania badawcze, jak również stanowić implikacje praktyczne uzyskanych wyników. Jednego z tych elementów moim zdaniem zabrakło, a mianowicie kompletności wniosków- ich liczba powinna odpowiadać- liczbie pytań badawczych. Jeśli nawet przyjąć, że w podsumowaniu wyników badań, Autorka zawarła odpowiedzi na wszystkie pytania problemowe, to i tak nie są one kompletne. Nie znajdujemy np. odpowiedzi na drugą część 1 i 2 pytania badawczego tj. ad 1. „...czy występują zależności między rozwojem ruchowym a wielkością asymetrii?”; ad 2. „...czy występują zależności między przebiegiem procesów sensorycznych a wielkością asymetrii?”. W tym miejscu należy się zastanowić czy nie należało postawić oddzielnego pytania badawczego, które uzasadniałoby analizy przedstawione w rozdziale 4.4

Reasumując, uważam że przedstawione w podsumowaniu i we wnioskach ważne osiągnięcia tej pracy wymagają uporządkowania. Zachęcam do ponownego zredagowania wniosków i uwzględnienia powyższych uwag:

Inne drobne braki dotyczą piśmiennictwa.

- Jedna z prac (Haley 2010) jest wymieniona w spisie piśmiennictwa ale nie ma jej odniesienia w tekście.

- zaburzenie porządku alfabetycznego w spisie prac Hadders-Algra M.

Podsumowanie i wniosek końcowy

Oceniana rozprawa doktorska jest rzetelnym opisem przeprowadzonych badań obserwacyjnych, których wyniki poszerzają pole wiedzy o rozwoju dziecka we wczesnym okresie życia. Praca jest poprawna pod względem metodologicznym, zawiera oryginalne elementy poznawcze i stosowane implikacje praktyczne. Przedstawione niedociągnięcia nie

obniżają jej wartości. Rozprawa doktorska Pani mgr Joanny Chomicz-Wlazły, świadczy o jej dużej wiedzy z zakresu podjętej tematyki badawczej oraz umiejętności rozwiązywania problemu naukowego. Dysertacja spełnia wymogi określone Ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dn.27.09.2017, jednocześnie kwalifikuje Doktorantkę do nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych, nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej. Zatem wnoszę do Wysokiego Senatu Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie o dopuszczenie mgr Joanny Chomicz-Wlazły, do dalszych etapów przewodu doktorskiego

Wrocław, 28 sierpnia 2020 roku

Artur Borsse